

LA CAIXETA DEL TRESOR

Beatriu Civera

De l'antic llit estant Tereseta es mantenia rígida; el cor li glatia molt lentament i era ben difícil de dir si aguardava la mort conscient i amb tranquil·litat d'esperit o no s'adonava de la proximitat del moment.

Un cobertor de domasc cobria la flaccidesa d'aquella dona que havia estat la meua passetjadora i també d'un bon nombre de xiquets que al present vivien allunyats del seu entorn i potser ni recordaven els dies passats de l'infantesa. Solament hi era jo, asseguda sobre una cadira encordada, molt antiga, igual com totes les coses d'aquella casa.

Els ulls i la barbata punxeguda de Tereseta indicaven el lloc on era la calaixera; enfront hi havia aquell sofà de caoba amb el seient de fina boga trençada al qual fins que no vaig arribar a la respectable edat de l'adolescència no vaig poder seure perquè Tereseta temia que els xiquets el feren malbé.

Damunt de la calaixera hi havia dues imatges de sants protegides per sengles campanes de vidre i, subjecte a la paret, empaperada de color esvaït, un espill de lluna gruixuda i ben polida que em retornava la meua imatge prou amablement. I allò més important, la nina de cara de porcellana i cabells cargolats vestida de vellut blau cel, que s'aguantava dreta sobre una caixeta quadrada de fina fusta.

Aquella caixeta era el meu deliri; ma mare estava segura que dins hi havia un bon grapat de monedes d'or.

La Tereseta havia estat de jove al servei d'una casa principal i per causa d'una malaltia l'havien tinguda retirada a una casa de fora ciutat, i ja no va tornar a casa dels amos, ans va decidir llogar un pis a la plaça dels Pellillers per viure en companyia de la seua germana Maria, viuda de feia poc de temps.

La casa era molt petita, tan sols aquella saleta en que hi havia el sofà,

dos cadires i la calaixera esmentada. Sense cap porta que separàs el dormitori, es veia el llit de Tereseta, i, al fons d'un tros de passadís, hi era el menjador, on també hi havia una calaixera de fusta de pi pertanyent a Maria vora la taula. Es veia el llit de la viuda a un racó; una petita alacena xapada amb «manisetes» vora d'una finestra, des d'on es veia una terrassa de la casa veïna, que tan sols tenia la planta baixa i un pis, i era una casa molt més elegant que la resta de les que es veien tot al voltant de la gran plaça. Una petita cuina també enrajolada de «manisetes» on tan sols hi havia lloc per a una persona. Per abastir-se d'aigua hi havia un pou, que servia per rentar la roba i escurar la vaixel·la i, per a l'ús de les persones, l'aiguader torrentí servia els cànters d'aigua de la font de l'Omet. Per les vesprades arribaven les cabres menades per un home que les munyia i anava repartint la llet pel veïnat. A la planta baixa, una saboneria que tenia un petit aparador tot ple de barres de sabó de diferents colors, des del verd fosc fins les de color de mel, que pertanyia al sabó de Marsella. A un racó, es veia una bassa plena de lleixiu, i un cordell formant corona tenia penjats els esparts lligats. Més enllà, a la cantonada del carrer de Falcons, hi havia el forn de coure pa, i a mi em feia goig mirar per la reixa de l'obrador el rodar calmós de la pastera.

Ara, tot allò estava a poc a poc canviant. Les cases serien enderrocades per donar amplària a l'Avinguda de l'Oest, que començaria a la plaça de Sant Agustí i acabaria al pont de Sant Josep, tot traspasant les partides del Carme. També la gran font que es veia des del balcó, tot guarnit de plantes, la traslladarien Déu sap a on.

Tereseta movia tan sols les parpelles i jo li vaig donar a entendre que entenia les mirades envers la calaixera.

Havien baixat les veïnes per acompanyar-la en tan extremat moment, i, mentre l'amortallaven amb l'hàbit de la Mercé, jo vaig aprofitar el temps en què elles regiraven els calaixos per treure camises i sinagües i vaig deixar la nina damunt de la calaixera i, embolicant la caixeta amb un davantal de tela de matalàs, la vaig amagar dins del llibrell que hi havia dessota la pica de la cuina.

Després de considerar que aquell no era el lloc més adient per a amagar la caixeta, la vaig col·locar entre els matalassos del llit de Maria, la germana viuda que havia mort ja feia temps, però de la qual tot romania al seu lloc com si l'endemà hagués de tornar a casa.

L'amo de la fusteria del carrer d'Escolano es va oferir per avisar el metge perquè firmàs la defunció i també va anar a la funerària del carrer del Mestre Clavé, que hi era a prop.

—No serà cosa de soterrar-la per caritat! —digué una veïna.

—Dona, ni pensar-ho! Ella tenia dinerets —digué l'ama de la saboneria.

—Segurament un dels xics que ella féu de passejadora és director de la sucursal del Mont de Pietat que hi ha al carrer de Mallorquins. Ell sol vindre per ací a les primeries de cada mes.

—Ara cal resoldre les coses i després ja farem per cridar a Ferran Romaní.

—Que vosté el coneix?

—Sí, tinc amistat amb ell, sóc client seu—. Era l'amo de l'adrogueria qui així parlava.

Jo no vaig voler ficar-me en bucs; allò que m'interessava era conèixer l'interior de la caixeta, el tresor de Tereseta.

Una de les veïnes feia per fermar les parpelles de la difunta sobre els ulls color de mel.

Amb la caixeta apretada contra el meu cor, vaig voler amagar-me a l'excusat, però com que no tenia cap finestra restava a les fosques, car no hi havia llum elèctrica. En realitat, com que la casa era tan xicoteta i ambdues germanes es gitaven a l'hora de les gallines, amb el llum de la plaça en tenien prou.

Les veïnes havien regirat també la calaixera de Maria i tan sols trobaren un grapat de monedes de coure dins d'una bossa rebregada.

—Però, vegen vostés, ací hi ha roba de fil molt bona, i si l'empenyerem potser podríem pagar el soterrar —digué la senyora Matilde, la veïna del tercer.

—Més val que la justiprecie Pepa, la planxadora, i jo la compraré per a l'eixovar de la meua filla.

—La planxadora no pot saber la vàlua de la roba; si de cas, la senyora Claudina, que com té la casa de compra i venda...

—I vosté li posaria a la seua filla roba usada en l'eixovar?

—Dona, les monges tindran cura de netejar-la i emmidonar-la!

—Què vol que li diga, jo, roba usada al meu llit..., de cap manera.

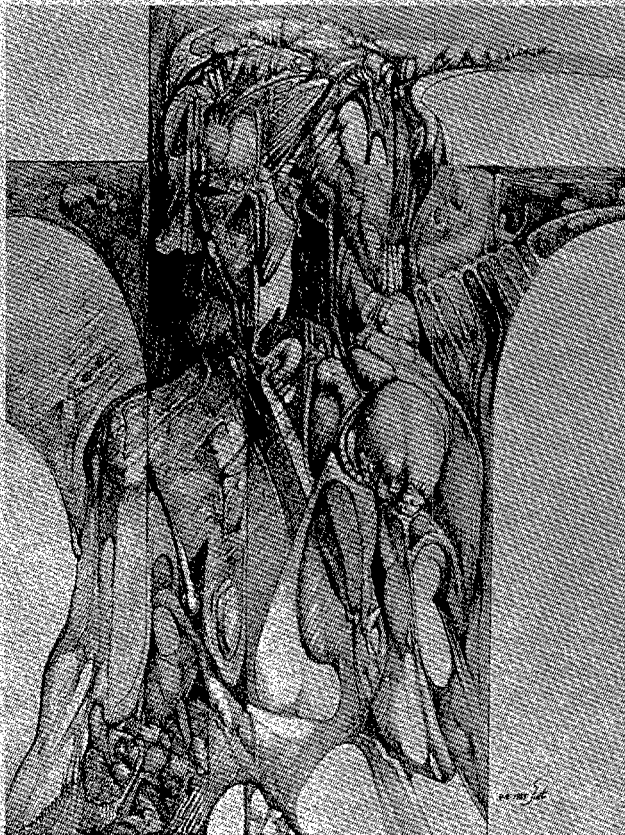
—Em pense que quan anem a un hotel no ens posen llençols nous!

Mentres discutien de tot allò que a mi no res m'importava, vaig optar per pujar al terrat que era el millor lloc per escapolir-me i obrir la caixeta sense testimonis.

La petita clau semblant una joguina rodà suaument deixant al descobert l'interior de la caixeta que tenia poc més de trenta centímetres per banda. Estava primorosament acotxada de setí de color rosa. Però no hi havia ni or, ni plata i tan sols coure...

Un parell de guants de llana tapaven una llibreta de les que els xiquets usaven en escola. La vaig fullejar; l'escriptura desigual, ajustada als rengles, feia alardó d'enemistat amb les regles gramaticals.

MARINA D'ART

CETRUIE STEIN
JUST CUADRADO
BERTUMEI FERRANDO
ADRIANO SPATOLA
JOHN CAGE
ANNE D'HARMONCOURT
JOAN M. MONJO
CARLES SANTOS
JAUME PEREZ MONTANER
GIULIA NICCOLAI
JOAN BROSSA
GIULIA FAZZINI
CARLES HAC MOR
MIRELLA BENTIVOGLIO
JOSEP P. MONTANER
DOLORES ALMAREZ
CHARO ALTARRE
KLANDA JOOSTEN
KIM ST. VAN ABRICHEM

UN PÀG D'ART 74 1988

1

REVISTA D'ART - MARINA BAIXA - PAÍS VALENCIÀ - 600 ptes. - N.º 1

A plena llum del migdia els meus ulls esparverats anaren llegint i corregint ensems els mancaments ortogràfics que ferien la meua sensibilitat visual. Sí·l·labes separades, paraules conjuntades, ausència d'acents i d'hacs. I la barreja de llengües d'una persona nascuda a la Serrania i trasplantada a la ciutat de València.

Tereseta i la seua germana varen vindre a servir com era de consuetud en aquells pobles on no hi havia agricultura exportable i no hi era possible guanyar-se la vida d'altra manera, com així també els xicots que s'incorporaven per fer el servei militar ja no tornaven al poble ans buscaven lloc de treball a la capital i tant uns com altres arribaven a trobar parella per maridar-se i formar una llar.

A la primera plana de la libreta hi havia uns rengles escrits i reiteradament esborrats i després:

«Vares entrar en la meua vida i en la meua carn sense que jo ho desitjàs.

«Jo no tenia edat per saber de l'amor més que allò que significava deixar-se embadalir per uns ulls...

«No en sabia res, d'això del bes en la boca tot xuclant els llavis com si fos una llepolia.

«L'ama havia marxat per rescabalar-se de la seua malmesa salut després d'infantar penosament un fill mort i quedar inútil per novells empenyaments. i era a un balneari d'aigües sulfuroses i hom diu que el marit havia recomanat al metge la conveniència d'un perllongat descans...

«També l'amo li havia donat lleure al cotxer ja que mentre la senyora fos al balneari podia ell descansar uns dies.

«Com un lladre va obrir l'amo la porta del meu dormitori del qual jo no passava el forrellat perquè no tenia por que ningú pogués fer cap malifeta.

«Sí, com un lladre va entrar i els seus llavis goluts varen fermar la meua boca, i...

«Encara que jo hagués pogut cridar, Francesca la cuinera, més sorda que una sària, res no hauria oït.

«I ja fins quan va retornar l'ama completament rescabalada de salut, quasi cada nit ell venia vora mi tot assegurant que res de mal no passaria, que ell ja sabia cada cosa que calia fer i que el seu desig era fer-me dipositària del seu amor i de la seua virilitat.

«La meua germana s'havia casat amb un sargent i vivia a Paterna.

«Vaig sentir una mena de marejos i unes angoixes i el metge digué que podia ser cosa de la bilis i, com el règim aconsellat no em donava milloria, varen decidir que Francesca la cuinera m'acompanyàs a casa d'un metge amic de l'amo al qual segurament ell li digué la veritat.

«Santa Creu! Jo anava a ser mare i hom digué que allò podia ser obra de Fèlix, el cotxer, que ens podríem casar i els amos ens ajudarien amb tot allò que calgués. Però Fèlix digué que ell no tenia res a vore amb allò, i l'ama digué que era cosa molt natural, que els hòmens sempre reaccionaven amb por en vore's damunt d'un compromís amb el qual ells no comptaven, i era la dona qui sempre pagava.

«Pobra dona! Era molt bona persona i res no va sospitar. Ella vivia completament mimada pel seu marit i era ell el qui pagava les factures i el qui repassava el compte a la cuinera cada dia. Na Margerida es sentia sempre molt delicada dels nervis, es llevava del llit a les dotze del matí i, després de dinar i fer una estona de repòs, demanava el cotxe per a anar a visitar alguna amiga, on es reunien per jugar als naips. Les factures de la modista i la sombrerera i el sabater portaven un vint per cent d'augment, del qual anava a fer-se càrrec Francesca, la cuinera, però les despeses de les partides de cartes, les pagava la mare de la senyora, qui no podia consentir que la seua filla fes el ridícul en societat sense poder pagar quan perdia.

«Per molt que l'amo li va proposar a Fèlix, ell digué que ni sabia de quin color tenia jo la pell i no es maridaria amb mi ni que li donaren les mines del rei Salomó. Jo no el volia ni m'agradava la seua persona, però era el cas de resoldre la meua vida segons aconsellaven els amos. I al capdavant varen considerar la conveniència de prendre una altra serventa i enviar-me a qualsevol lloc on pogués resoldre la cosa sense cap escarot.

«I aquella bruixa francesa, que es va maridar amb un pobre home per tal de nacionalitzar-se espanyola, tenia una caseta al Vedat de Torrent, i allí vaig viure durant el temps que va caldre per desempallegar-me de l'emprenyament i refermar la meua salut.

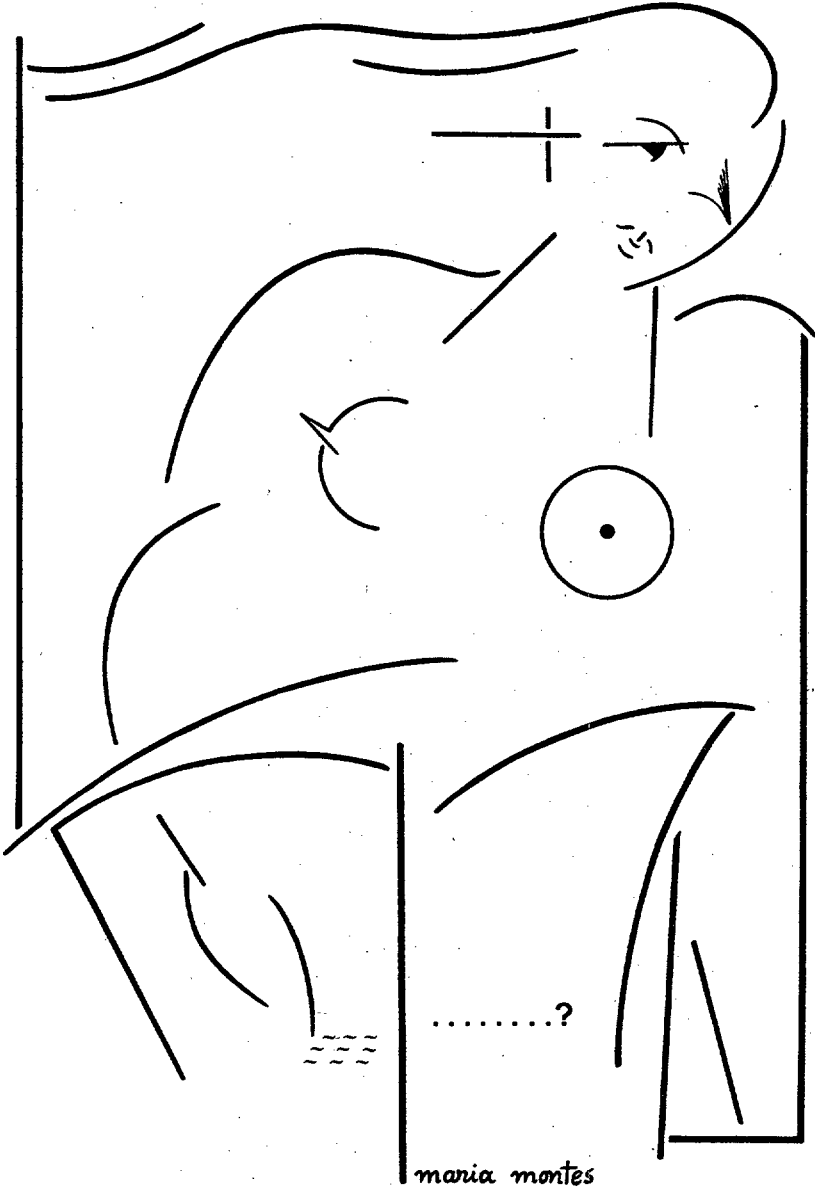
«La bruixa francesa em va proposar treballar en la casa que ella tenia en la ciutat i, com jo havia sofert un greu daltabaix, ja no em varen quedar ganes de mirar a cap home i em varen dir que podria llogar un pis i, com la meua germana havia enviudat, podríem viure juntes i dedicar-nos a passejadores de xiquets. Després vaig saber que aquella casa pertanyia a l'amo i tan sols ens cobrava una petita mensualitat, que jo dipositava a una llibreta d'estalvis.»

Al quadernet tan sols restaven tres fulls en blanc. Vaig baixar de bell nou a la casa amb el tresor de Tereseta agrapat contra el cor. Les veïnes ja havien rentat el cadàver amb aigua perfumada i havien cremat incens i espígol per esvair tota possible mala olor.

Jo mirava aquella còrpora tota enfonsada, les anques que hi foren poderoses, els pits pansits que foren el deler d'un home que com tots ells va deixar marcir la fruita quan ja començava de perdre turgència i dolçor.

Ferran Romaní ja hi era amb els diners per a pagar el soterrar, comprar un nínxol i disposar les coses segons la Tereseta li havia confiat de molt de temps abans. Un mal pensament em va aclaparar: podria ser aquell el fill no desitjat?

Me'n vaig anar per avisar a ma casa que volia anar al cementeri. En realitat fou per emportar-me el tresor de la caixeta, copiar els escrits i cremar els originals. La caixeta la vaig deixar damunt de la calaixera i a sobre vaig col·locar la nina de cara de porcellana i cabells enrinxolats, però ningú arribaria a conèixer res de la petita història.

Del núm. 2 de «Cairell»